גליון כ"ד
חודש ניסן
תהא שנת
פלאי המשיח

פְּלָאוֹת עֲדוּתֶיךָ

אמרות טהורות מהגה"ח **רבי יצחק פייוויש גינזבורג** שליט"א

פֶּסַח הוּא לַהוי' – הדילוג לגאולה

הדילוג לגאולה

"פֶּסַח שֶׁהָיוּ אֲבוֹתֵינוּ אוֹכְלִים בִּזְמַן שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּם עַל שׁוּם מָה. עַל שׁוּם שֶׁפָּסַח הַמָּקוֹם עַל בָּתֵּי אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרָיִם". פסיחה היא דילוג וקפיצה, כמו שנאמר "וְכָכָה תֹּאכְלוּ אֹתוֹ מָתְנֵיכֶם חֲגֻרִים נַעֲלֵיכֶם בְּרַגְלֵיכֶם וּמַקֶּלְכֶם בְּיֶדְכֶם וַאֲכַלְתֶּם אֹתוֹ בְּחִפָּזוֹן פֶּסַח הוּא לַה'... וְרָאִיתִי אֶת הַדָּם וּפָסַחְתִּי עֲלֵכֶם"[א], ופירש"י: "פסח הוא לה', הקרבן הוא קרוי פסח על שם הדלוג והפסיחה שהקב"ה מדלג בתי ישראל מבין בתי מצרים וקופץ ממצרי למצרי וישראל אמצעי נמלט. ואתם עשו כל עבודותיו לשם שמים דרך דילוג וקפיצה זכר לשמו שקרוי פסח".

בפסח 'מדלג' הקב"ה וקופץ לגאול את בניו אהוביו, "קוֹל דּוֹדִי הִנֵּה זֶה בָּא מְדַלֵּג עַל הֶהָרִים מְקַפֵּץ עַל הַגְּבָעוֹת"[ב], וגם לישראל עצמם יש כוח לקפוץ ולצאת, בבת אחת, מן המיצר אל הגאולה – הן בגאולת הפרט, לצאת מכל המצוקות וההגבלות של הנפש, והן בגאולת הכלל, לקפוץ אל מציאות מתוקנת של גאולה. אנו יכולים לקפוץ בזכות זה שהוא יתברך קופץ.

בין 'עמידה' ל'פסיחה' כמה מדרגות יש. תמיד צריך להתקדם, לא לעמוד על מקום אחד, לכן האדם בכלל נקרא 'מְהַלֵּךְ' (בניגוד למלאכים 'הָעוֹמְדִים'[ג]), כמו הציווי הראשון לאברהם־אבינו ע"ה, היהודי הראשון, "לֶךְ לְךָ". אך ההליכה עצמה נחלקת לשלשה חלקים: יש הליכה אטית, כמו שאומר **יעקב** אבינו "וַאֲנִי אֶתְנַהֲלָה לְאִטִּי", הליכה יסודית הדואגת לא להותיר דבר מאחור (ואפילו "פכים קטנים"), התקדמות "קמעא קמעא". יש הליכה מהירה ונמרצת, זו דרגת **יצחק** אבינו שעליו נאמר "וַיֵּלֶךְ הָלוֹךְ וְגָדֵל", עושה את עבודתו בתוקף ואינו נסוג מפני המפריעים. ויש ריצה, כמו **אברהם** אבינו, "וְאֶל הַבָּקָר רָץ אַבְרָהָם", בזריזות ודחיפות, מתוך מידת האהבה, במצות הכנסת אורחים או לרדוף אחר המלכים כדי להציל את לוט (ורמז: **אברהם** אותיות **בא מהר**).

אך אפילו אל־מול כל אלו, הקפיצה־פסיחה היא חידוש מיוחד. ההליכה והריצה מחברות את המקום שממנו באים למקום שאליו הולכים בתהליך 'הדרגתי', גם כשהוא נעשה במהירות, אך הקפיצה מדלגת על הפער ומגיעה ליעד בבת אחת ("עד ועד בכלל"). כאשר שקועים בגלות מצרים, בתוך מ"ט שערי טומאה ר"ל, לא די בהליכה וגם בריצה לא סגי. צריך להתנתק לגמרי מהמקום הראשון, לקפוץ ולהגיע למקום אחר, בהתחדשות אמיתית. לכן פסח מצרים נאכל בחפזון: קופצים ומחליטים להיות עבדי ה' ולא עבדים לפרעה. ולכן גם קריעת ים סוף היתה רק בזכות הקפיצה של נחשון בן עמינדב.

הקפיצה מתבטאת **במסירות נפש**, יציאה מהמיצר והגבול של העולם. אך ליתר דיוק, הקפיצה עצמה נחלקת לשלש מדרגות: בתורה נאמרה לשון פסיחה, אבל יש גם "מְדַלֵּג עַל הֶהָרִים מְקַפֵּץ עַל הַגְּבָעוֹת", וכמו שהוא ית"ש קופץ ומדלג כך ישנה לנו עבודה של קפיצה ודילוג. **דילוג** הוא ברגל אחת ו**קפיצה** היא בשתי רגלים: **דילוג** הוא מסירות נפש שעדיין יש בה הגבלה מסוימת, כדאמרי אינשי "במסירות נפש אפשר לקפוץ מהגג לרצפה, אבל לא מהרצפה לגג"[ד]. אמנם כן, זהו הכלל, אבל יש היוצא־מן־הכלל: באמונה פשוטה מסוגלים **לקפוץ** (בשתי רגליים) אפילו מלמטה למעלה. אולם גם הקפיצה היא עדיין עבודת האדם, ואילו **הפסיחה** היא דרגה עליונה עוד יותר, שבה אין תחושה של מַעֲבָר כלל, אלא הופעה פתאומית מלמעלה, גילוי השכינה מצד הקב"ה.

תשובה בדרך קפיצה

יציאת מצרים נעשתה בדרך של פסיחה, דילוג וקפיצה. זהו עניינו של חודש ניסן, חודש האביב, "הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֳדָשִׁים"[ה] – ראשית ההתחדשות. הדבר מודגש בהשוואה לחודש תשרי. עיקר עניינו של תשרי הוא תיקון, השתפרות והתחזקות: על האיש היהודי לעשות חשבון נפש, להכיר במצב שהוא נמצא בו, ולהחליט לשפר ולתקן את הקיים. לעומת מצב זה, בחודש ניסן משליכים ומבטלים כל מה שהיה ונולדים למציאות חדשה, כמו שיציאת מצרים נמשלת ללידה, וכמו הצמיחה באביב לאחר רקבון הגרעין בקרקע, 'פנים חדשות' לגמרי. בתשרי נאמר "תִּקְעוּ בַחֹדֶשׁ שׁוֹפָר" – ודרשו חז"ל

---

* מעובד על־פי המאמר "הדילוג לגאולה" בספר "מעין גנים" ויקרא.

א) שמות יב, יא־יג. **בְּחִפָּזוֹן** עולה בגימטריא **פה סח**.

ב) שה"ש ב, ח. חיבור שלשת לשונות הקפיצה, כפי שהן כתובות בתורה ובשיר השירים, "**וּפָסַח**", "**מְדַלֵּג**", "**מְקַפֵּץ**" עולה בגימטריא **ישראל**.

ג) ראה זכריה ג, ז, בתרגום ובמפרשים שם.

ד) וראה בזה אג"ק חכ"ז י'רלג (עמ' רלד).

ה) שמות יב, ב.

"חדשו מעשיכם [חֹדֶשׁ], שפרו מעשיכם [שׁוֹפָר]"[ו] – ההתחדשות היא על־ידי השיפור; ואילו בניסן זו התחדשות עצמית.

והנה נחלקו חז"ל מתי תבוא הגאולה[ז]: "רבי אליעזר אומר, בניסן נגאלו [אבל] בתשרי עתידין להגאל. רבי יהושע אומר, בניסן נגאלו, בניסן עתידין להגאל". מחלוקת זו קשורה למחלוקת אחרת: "רבי אליעזר אומר אם ישראל עושין תשובה נגאלין ואם לאו אין נגאלין", ורבי יהושע סובר שהגאולה תבוא גם בלא תשובה 'רצונית' ומלאה[ח]. כלומר, לשיטת רבי יהושע, הגאולה תהיה כמו יציאת מצרים, גאולה מלמעלה גם בלי התעוררות מלאה שלנו בתשובה (יהושע אותיות י־ה יושיע). ואילו רבי אליעזר סובר, שהגאולה תבוא כתוצאה מעבודת התשובה של חודש תשרי. הגאולה של תשרי היא בדרך הטבע, משפרת ומחזקת את הקיים, והגאולה של ניסן היא בדרך נס (כרמוז בשם **ניסן**, בשני נוני"ן, **נִסֵּי־נִסִּים**).

פשוט הוא שגם גאולת ניסן קשורה לתשובה, אלא שזו תשובה בדרך אחרת היא. עבודת התשובה של תשרי מתאמצת להפטר מהרע ולחזק את הטוב הקיים בנפש, אבל תשובת ניסן היא קפיצה ודילוג לציור חדש, ביטול גמור של התדמית האישית הקודמת (גם של הדברים הטובים!) ולידה לתוך מציאות חדשה. זוהי "תשובה עילאה" של התחדשות אמיתית שבה קופצים ברגע אחד אל הגאולה, כאילו בדרך נס ופלא, פתאומי ומפתיע. על גאולה זו כתב הרמב"ם "אין ישראל נגאלין אלא בתשובה [וזו יכולה להיות 'תשובה קופצת' של ניסן]. וכבר הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן **ומיד** הן נגאלין"[ט] – קופצים ועושים תשובה מיד, ונגאלים תיכף ומיד ממש!

תיקון הפסיחה

פעולת ה'פסיחה' מובאת גם לגריעותא: בהר הכרמל אמר אליהו הנביא לישראל "עַד מָתַי אַתֶּם פֹּסְחִים עַל שְׁתֵּי הַסְּעִפִּים אִם ה' הָאֱלֹהִים לְכוּ אַחֲרָיו וְאִם הַבַּעַל לְכוּ אַחֲרָיו". זוהי פסיחה של היסוס, ללא כח הדעת המכריע מיהו האלהים (והמקור לפסיחה הזו הוא בנביאי הבעל שעליהם נאמר שם "וַיְפַסְּחוּ עַל הַמִּזְבֵּחַ"). לעומת זאת, יש פסיחה קדושה, כפי שהצטוו ישראל לעשות את הפסח במצרים "דרך דילוג וקפיצה" (רש"י). הפסיחה הקדושה מתקנת את הפסיחה השלילית: לעומת הספק באמונה של הפוסחים על שתי הסעיפים, בחג הפסח קופצים ישראל לאמונה טהורה וודאית.

אליהו הנביא תיקן את הפסיחה הרעה בהר הכרמל, ואכן יש לו כוח של דילוג וקפיצה (כמו שאומר עובדיה לאליהו "וְרוּחַ ה' יִשָּׂאֲךָ עַל אֲשֶׁר לֹא אֵדָע"), עד שהוא 'קופץ' לשמיא ברכב אש. בליל הסדר – ליל הפסיחה הקדושה – מוזגים כוס לאליהו הנביא שיבוא להשיב לב אבות על בנים, לתקן את הפסיחה החולה ולבוא, בקפיצה, לבשר את הגאולה[יא].

קפיצה ברחמים

כמה פירושים מופיעים למילה 'פסיחה': פירוש אחד מלשון רחמים, כמו שמתרגם אונקלוס על הפסוק "וְרָאִיתִי אֶת הַדָּם **וּפָסַחְתִּי** עֲלֵיכֶם", "וַאֲחוּס" (וכן אותיות **חס** נמצאות במלה **פסח**). פירוש שני מלשון פסיעה, כמו שכתוב במכילתא "אל תקרי ופסחתי אלא **ופסעתי** [חילוף ח־ע באותיות הגרון], שהקב"ה מדלג על בתי בני ישראל במצרים שנאמר 'קוֹל דּוֹדִי הִנֵּה זֶה בָּא מְדַלֵּג עַל הֶהָרִים מְקַפֵּץ עַל הַגְּבָעוֹת'". ורש"י מפרש: "וּפָסַחְתִּי, וחמלתי [כתרגום]... ואני אומר כל פסיחה לשון **דלוג** וקפיצה, ופסחתי, מדלג היה מבתי ישראל לבתי מצרים שהיו שרוים זה בתוך זה". הפירושים משלימים זה את זה: הקב"ה אוהב אותנו, מרחם עלינו וחומל עלינו, ועל ידי כך הוא פוסע, מדלג וקופץ לגאול אותנו. חג הפסח ר"ת "חמלה גדולה", שמכוחה ה' פוסח ומדלג על כל העיכובים.

הדילוג מתוך אהבה מתבטא בפסוק "קוֹל דּוֹדִי הִנֵּה זֶה בָּא מְדַלֵּג עַל הֶהָרִים מְקַפֵּץ עַל הַגְּבָעוֹת", כמו שנאמר במדרש:

"קוֹל דּוֹדִי הִנֵּה זֶה בָּא, זה משה, בשעה שבא ואמר לישראל בחדש זה אתם נגאלין, אמרו לו, משה רבינו היאך אנו נגאלין והלא אמר הקב"ה לאברהם 'וַעֲבָדוּם וְעִנּוּ אֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה' ועדיין אין בידינו אלא מאתים ועשר שנה! אמר להם, הואיל והוא חפץ בגאולתכם אינו מביט בחשבונותיכם אלא מְדַלֵּג עַל הֶהָרִים, אין הרים וגבעות האמורין כאן אלא קִצים ועיבורין, מדלג על החשבונות ועל הקצים ועיבורין ובחדש הזה אתם נגאלין... ר' נחמיה אמר... בשעה שאמר לישראל בחדש הזה אתם נגאלין אמרו לו משה רבינו היאך אנו נגאלין והלא אין בידינו מעשים טובים! אמר להם הואיל וחפץ בגאולתכם אינו מביט במעשיכם הרעים, ובמי הוא מביט בצדיקים שבכם ובמעשיהם כגון עמרם ובית דינו"[יב].

שני דילוגים

סוד עמוק המוסבר רבות בקבלה ובפנימיות התורה הוא הדילוג והקפיצה של הקב"ה[יג], "קוֹל דּוֹדִי הִנֵּה זֶה בָּא מְדַלֵּג עַל הֶהָרִים מְקַפֵּץ עַל הַגְּבָעוֹת". הדילוג של ה' הוא 'מלמעלה למטה', כלומר מתוך אורו האין סופי והבלתי מוגבל כלל – ולמעלה מזה, ממקום שאפילו לא ניתן לכנותו בשם 'אור', עצמות ה' יתברך למעלה מכל שם ותפיסה והגדרה – משם קופץ הוא ויורד אל מיצרי העולם הנברא, אל הגדרות וגבולות וצמצומים, החל מהגבלות דקות של קריאה בשם ומהות מיוחדת, ועד גבולות ומיצרים מעיקים של העולם המוכר לנו. זהו אכן פלא עצום, המונח בסוד ויסוד בריאת העולם (ופשוט הוא, שאף לאחר כל הקפיצות והדלוגים ה' עצמו בלתי מוגבל כלל וכלל, "הוא מקומו של עולם ואין עולמו מקומו"[יד]).

אך יש צורך במעשינו ועבודתנו בעולמות התחתונים במשהו מצדנו ש'יזמין' את הקב"ה לקפוץ – והוא הקפיצה שלנו, מלמטה למעלה. זהו סוד הפסח: הקב"ה פוסח על הפתח, מקפץ ומדלג על ההרים והגבעות, ולעומתו אנו עושים את הפסח "דרך קפיצה ודלוג", ובזכות הנכונות שלנו לקפוץ אליו הוא קופץ ויורד אלינו. בפנימיות, כאשר אנו מוכנים לצאת לגמרי מתוך הגבול האישי שלנו, "בטל רצונך מפני רצונו"[טו] (בתנועה נפשית המכונה בחסידות 'הנחת עצמותו') – אזי הקב"ה מוכן לקפוץ כביכול מעולמו העצמי והאין סופי אל תוך עולמנו, לברוא אותנו, להתייחס אלינו ולהוציאנו ממצרים.

ו) תהלים פא, ד. ויקרא רבה כט, ו.
ז) ראש־השנה יא, א.
ח) סנהדרין צז, ב. ועיין מהרש"א שם.
ט) הלכות תשובה פ"ז ה"ה.
י) מלכים־א יח, כא.

יא) "הִנֵּה אָנֹכִי שֹׁלֵחַ לָכֶם אֶת אֵלִיָּה הַנָּבִיא" (מלאכי ג, כג) – **אליה** אותיות **אילה**, אליהו הנביא מדלג כְּאַיָּלָה לבשר את הגאולה.

יב) שיר־השירים רבה ב (תניינא), א.

יג) ראה באורך ובעומק במאמר ד"ה "הרכבת אנוש לראשנו" (מאת הרה"ח הרה"צ רבי הלל מפאריטש זיעוכי"א), וביאורו בסוד הוי' ליראיו שער "שלשה דילוגים", ובכ"מ.

יד) בראשית רבה סח, ט. ובכ"מ.

טו) אבות פ"ב מ"ד.

חושי החודשים וביאורם בחסידות

עבודת חודש ניסן – תיקון חוש הדיבור

נוהגים לומר כי לאדם ישנם חמישה חושים (ורבים נהנים לדון אף במה שנקרא 'חוש־שישי'...). אולם בתורת הקבלה מובא כי האדם ניחן בשנים־עשר חושים (חוש אינו דווקא אמצעי לחוש משהו, כמו שמיעה או ראיה, אלא כל 'כשרון', זיקה לדבר מסויים נקראת 'חוש' בו), והם מקבילים לשנים־עשר החודשים. החודש הראשון על־פי תוה"ק, הוא דווקא ניסן (ולא תשרי), חודש האביב וההתחדשות, עליו נאמר "החֹדש הזה לכם ראש חדשים, ראשון הוא לכם לחדשי השנה" (שמות יב, ב). החוש של חודש ניסן, הראשון שיש לתקן ולפתח, הוא **חוש הדיבור**.

הקשר בין חוש הדיבור לחודש ניסן ניכר בכך שבניסן חל חג הפסח, ובו מתקיימת המצוה "והגדת לבנך" – סיפור יציאת מצרים, מגדול ועד קטן. המלה 'פסח' נדרשה כ"פֶּה־סַח" (דרושי האריז"ל לפסח – בשעה"כ ובפע"ח), שכן יעודו הוא תיקון הדיבור (נצחון **פרעה**, אותיות "פֶּה־רַע"). בפסח לא אוכלים חמץ, וגם המצווה הזו מצטרפת לזיכוך הפה, שבאופן עקיף מתקן את הדיבור.

מהו חוש הדיבור הרצוי, וכיצד ניתן לרכוש אותו?

כדי להבין את החושים ואת הקבלתם לחודשים, נדרשים אנו למערכת מקבילה נוספות – שנים־עשר השבטים, שתים־עשרה בחינות שונות זו מזו, המקבילות לשנים־עשר החושים והחודשים.

השבט של חודש ניסן הוא שבט יהודה. יהודה אינו הבכור ובכל זאת הוא ה'מנהיג' מבין האחים. גם שבט יהודה, צאצאיו, הם השבט המוביל במדבר (ונשיאו הוא המקריב הראשון מבין שנים־עשר הנשיאים), ודוד המלך הוא משבט יהודה – "לא יסור שבט מיהודה ומחקק מבין רגליו". יהודה הוא כח המלכות והמנהיגות – ואכן, א' ניסן הוא "ראש השנה למלכים" (ראש־השנה פ"א מ"א). יהודה הוא חוש הדיבור, ואם כך – לומדים אנו, שדיבור מתוקן קשור במנהיגות. תכונתו העיקרית של המנהיג היא כח דיבורו, וכן אחד הכינויים למנהיג הוא 'דַּבָּר' – "דבר אחד לדור" (סנהדרין ח, א). המנהיג מדבר באופן שמושך את ליבות כל העם ומרומם אותם . כיוצא־בזה, כח הדיבור של כל אחד ואחד מבטא את כח־המנהיגות שיש בו. בכח הדיבור האדם מביע את רצונו ומטביע אותו על המציאות. אם־כן, מיהודה עלינו ללמוד כיצד יש לדבר באופן הרצוי והנעלה ביותר.

במעשה יהודה ותמר, אומר יהודה "צדקה ממני". כאשר יהודה, מנהיג האחים, מתבטא כך, יש לשים לב כי התבטאות זו מהווה נקודת־מפנה בחייו. יהודה הצדיק עוצר לפתע את חייו והחלטותיו, מתחרט ומתוודה. בהודאתו, יהודה משיב עצמו אל טבעו האמיתי, המשתקף בכך ששמו בא משורש הוד. גם דוד המלך, המשכו של יהודה, אומר כאשר נתן הנביא מוכיח אותו "חטאתי לה'" ולא מצטדק (אך שאול המלך אינו כן, כאשר שמואל מוכיח אותו הוא מצטדק בתירוצים בטרם מודה בטעותו).

יהודה ודוד, מלכי ישראל הקדושים והטהורים, מבטאים יסוד חשוב: התורה הקדושה אינה מעלימה את חטאי ונפילות הצדיקים, לפי שהעיקר איננו שלמות – הרי "אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא" (קהלת ז, כ) – אלא ההודאה לה' באי־השלמות. מבואר בחסידות, כי תכונת המלכות המתוקנת נושאת שני הפכים: כלפי חוץ עליה לדעת להתנשא, ללבוש סמכותיות ולהשמיע דבריה בקול רם, אך כלפי פנים עליה להיות חדורת שפלות רוח, כפי שמידתו הפנימית של דוד המלך היא אמרתו "והייתי שפל בעיניי" (שמואל־ב ו, כב). אם המלך אינו מרגיש גם את פשיטותו ואת היותו תלוי בה' וריקן מבלעדיו כאחד האדם – מאבד הוא את יכולתו להזדהות עם עמו וממילא לדבר על לבם.

דברי חכם חן

אוצר קצר – מתוך דברי רבינו שליט"א

זריזות במתינות

לגבי מצות־המצוה כתוב (שמות יב, יז) "ושמרתם את המצות", ואמרו רז"ל (במכילתא עה"פ) "כדרך שאין מחמיצין את המצה כך אין מחמיצין את המצוה, אלא אם בא מצווה לידך עשה אותה מיד". אסור להחמיץ, אלא הכל צריך להיות בזריזות כמו עשיית המצה. אמנם בגאולה העתידה נאמר כי "לא בחפזון תצאו" אבל עדיין "**מתניכם חגורים**" – את המתינות יש לחגור בזריזות. וכפתגם מורנו הבעש"ט (הוספות לכש"ט (קה"ת, הוצאה שלישית) אות רה) – "זריזות במתינות" לגאולה שלמה.

באהלי צדיקים

הרה"ק רבי יצחק
מסקווירא זיעוביי"א
יומא דהילולא – י"ז ניסן

הרה"ק רבי יצחק טוורסקי מסקווירא זיעוביי"א נולד בשנת תקע"ב לרבי מרדכי מטשרנוביל. בזיווג ראשון היה חתנו של רבי דן מראדוויל, ולאחר פטירת אשתו הראשונה נישא לבתו של הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין. היא נפטרה בלא שהיו להם ילדים, ואז נישא לבתו של רבי נפתלי צבי מטיטיוב, נכד הבעל שם טוב שהיה רבה של סקווירא. לאחר פטירת אביו בתקצ"ז החלו אחיו לשמש באדמו"רות, אך רבי יצחק נמנע מכך עד פטירת חמיו בשנת תר"ח, אז מונה למלא את מקומו כרב העיירה ורק אז החל לשמש באדמו"רות. בניגוד לאביו, היה רבי יצחק אדם שתקן ונמנע ממתן דרשות. נפטר בי"ז בניסן תרמ"ה. שלושה מבניו מילאו את מקומו באדמו"רות.

גילוי אליהו בשוק הבהמות

רבי יצחק מסקווירא היה בנו של רבי מרדכי מטשרנוביל. פעם אמר רבי מרדכי: אליהו הנביא מסתובב כעת בשוק! רבי יצחק הבין את כוונתו, ורץ מיד לשוק לראות את אליהו הנביא, אך למרות שחיפש בשוק זמן רב, לא ראה אותו.

כששוטט בשוק, ראה רבי יצחק גם את המקום שבו סוחרי הסוסים קושרים את הסוסים שלהם, ושם לב שישנם סוסים שנאבקים ומנסים להשתחרר מהקשירה, אך לא מסוגלים לעשות זאת. לעומת זאת יש סוסים, שממתינים בשקט עד שבעל הבית שלהם יחזור. כשראה זאת חשב בלבו, שחבל על הכוחות של הסוסים המשתוללים. הרי ממילא לא יצליחו להשתחרר, ונבון עושים הסוסים שממתינים בשקט שיחזרו בעליהם ויביאו להם מים ומספוא. אז עלה בדעתו שגם היהודי כך — מה יש לו להתעקש ולחפש תחבולות לצאת ממצריו? הרי הכל תלוי בקדוש ברוך הוא, ועל היהודי רק לבקש את רחמי ה'.

רבי יצחק חזר ואמר לאביו, שלא ראה את אליהו הנביא. שאל אביו: מה כן ראית? סיפר רבי יצחק על הסוסים שראה ועל המחשבות שהתעוררו לו בשל כך, ואז אמר לו אביו: כל יהודי שיוצא החוצה, ורואה משהו שמתחולל בהשגחה פרטית — אם באה לו הברקה של לימוד בעבודת ה', זהו גילוי של אליהו הנביא.

הצורה הייחודית של גילוי אליהו לה זכה רבי יצחק מסקווירא, מאירה באור חדש פתגם חסידי שנמסר בשם הרה"ק רבי אהרן מקרלין זיע"א: "חסיד צריך להאמין בשלשה דברים לגבי הבעל שם טוב, והראשון שבהם הוא: שאליהו הנביא לא זז מארבע אמותיו".

מורנו הבעל שם טוב חי ולימד שימת לב להשגחה הפרטית (בפרט באופן המלמד ומחדש בעבודת ה'), ואף הסביר כי חיפוש ההשגחה הוא בקשת מלכות דוד, בה תלויה הגאולה השלמה. מובן אם כן, כי אליהו הנביא מבשר הגאולה לא מש מד' אמותיו של הבעל שם טוב – מפני שלא היה רגע בו לא ראה את השגחת ה'.

הרבי ר' אלימלך מליז'נסק זיעוכי"א ראה פעם חזיון, בו מתחלק הבעל שם טוב לששים ריבוא 'בעל שם טובים קטנים'. לאחר מכן הסביר, כי בכל יהודי יש ניצוץ של הבעל שם טוב. בכך מצטרף הבעל שם טוב למשה רבנו – אודותיו כתוב בתניא כי הוא ניצוץ הדעת שבכל יהודי, וגם למשיח – כפי שכותב המאור עינים בשם הבעל שם טוב שיש ניצוץ משיח בכל אחד.

ניצוץ משה, על פי התניא, הוא הדעת; ניצוץ משיח הוא הכתר, מסירות הנפש הטבועה בכל יהודי; ניצוץ הבעל שם טוב, על פי דברינו כאן, הוא היכולת להבחין בהשגחה הפרטית: לפגוש את ה' דווקא ברחוב ובשוק, ולהיות "למודי הוי'" הלומדים ממנו יתברך ממש (כך מסופר גם על אדמו"ר הזקן, שאמר לבעל עסק שהוא מקנא בו: על כל צעד ושעל יכול הוא לראות השגחה פרטית).

כאשר באים לממש את הדרכת הבעל שם טוב, וללמוד מה' יתברך דרך מה שמתגלה אלינו בהשגחה פרטית, עולה תמיד השאלה: איך נבחין בין לימוד אמיתי ונכון, "גילוי אליהו" המלמד אותי תורה, לבין דמיון שווא כשל משוגע – המדליק את הרדיו ובטוח שהוא מקבל נבואה?...

כאן חשובה מאוד ההכנעה, ראשית כל תהליך נפשי בשיטת הבעל שם טוב. ה'תנא דבי אליהו', שהוא המדרש החסידי ביותר שישנו, אומר שאליהו הנביא לא יכול לסבול מי שהינו בעל גאוה, ברגע שאין הכנעה מסתלק אליהו הנביא. לאידך דווקא בשל ההכנעה והשפלות של הבעל שם טוב אליהו הנביא לא זז ממנו. בעולם הרחב מכירים את מִדת האהבה של הבעל שם טוב ואת מופתיו הרבים , אך הבעל שם טוב הצטיין עוד יותר ביראת השמים שלו ובהכנעה והשפלות יוצאות הדופן בהן ניחן. כך מסופר, כי התגלה לפני תלמידיו אחר פטירתו וטען: מה לכם לספר ממני מופתים? למדו מיראת השמיים שלי!

אדם החושב שהוא מרכז העולם, משתגע ומדמיין שהוא נביא או משיח. אך אדם שנמצא בשפלות והכנעה, יכול באמת לקלוט את מה שה' משדר לו מתוך העולם. כך עומד אליהו הנביא בארבע אמות של ניצוץ הבעל שם טוב הפרטי שלו, ומזכה אותו בהברקות של לימוד מן ההתבוננות בהשגחה הפרטית.

נערך ע"י תלמידים – לא מוגה. טל' – 054-8425801. לפניות ותגובות, לתרומות להוצאת העלון, ולקבלת העלון בדוא"ל: ozby208770@gmail.com
להאזנה לשיעורי וניגוני רבינו שליט"א: 079-9211452 או 02-5434297 – המספר פתוח ליידים כשרים. להצטרפות לקבלת השיעורים בדוא"ל פנו אל: itiel@pnimi.org.il